

Smrť Ježiša a žiaľ učeníkov

Natália Kacianová

Veľký piatok. Usadení v kostolných laviciach pozorne počúvame príbeh Pašii – udalostí odsúdenia a ukrižovania Ježiša Krista. Len počúvanie tohto príbehu v nás vyvoláva ľútosť, bolesť a smútok. Počúvať o smrti človeka vôbec nie je jednoduché. O čo ťažšie to muselo byť pre tých, ktorých sa táto smrť priamo dotýkala. Učeníci poznali Ježiša osobne, kráčali po jeho boku, niekoľko rokov boli súčasťou jeho života. Ich prítomnosť a budúcnosť závisela od tohto muža. Muža, ktorý na Veľký piatok zomrel. Smrťou Ježiša Krista sa svet učeníkov zúžil a zneistel. Cítili sa **zradení, opustení, naplnení strachom**. Cítili sa podobne ako sa cítime my, keď nás smrť oberá o ľudí, s ktorými si plánujeme spoločnú a radostnú budúcnosť.

Udalostiam Veľkého piatku však predchádzalo čosi ako príprava učeníkov na Ježišovu smrť. Ježišove rozlúčkové reči, v ktorých sa snaží pripraviť učeníkov na udalosti spojené s jeho smrťou a vzkriesením, sú zachytené v Jánovom evanjeliu, kapitolách 14 až 16.

V 14 kapitole Ježiš oznamuje učeníkom svoj odchod a zaslubuje svoj návrat. Zdôrazňuje, že ich nenechá „opustených ako siroty“ (J 14:18). Toto oznámenie o Ježišovom odchode naplní srdcia učeníkov smútkom (J 16:6). „Budete plakať a nariekať“ hovorí im Ježiš, „ale váš zármutok premení sa na radosť“ (J 16:20). „Teraz máte zármutok“, pokračuje Ježiš, „ale zase vás uvidím a srdce bude sa vám radovať a nik vám nevezme vašu radosť“ (J 16:22). A nadovšetko, Ježiš zaslubuje učeníkom prítomnosť Radcu, Utešiteľa, ktorý bude s nimi naveky, bude pri nich a bude v nich (J 14:16,17).

Nedá sa povedať, že by Ježišove rozlúčkové reči vyvolali v učeníkoch onen AHA moment, okamih osvietenia, po ktorom zrazu ostane všetko jasné. Učeníci si museli svoju **bolesť a smútok odžiť**, rovnako ako si svoju bolesť a smútok musíme odžiť aj my sami. Yorick Spiegel, nemecký teológ, nachádza v Ježišových rozlúčkových rečiach **päť dôvodov, ktorými Ježiš sám načrtáva zmysel svojho ukrižovania a smrti**. Tieto dôvody mali učeníkov uistiť, pripraviť na udalosti vzkriesenia, zmeniť ich pohľad na život a smrť. Tieto dôvody môžu v mnohom pomôcť aj nám samým, v našom vlastnom vysporiadavaní sa so smrťou najbližších.

1. Osirotenie

„**Neopustím vás ako siroty...**“ (J 14:18). Ježiš nedáva učeníkom falošné nádeje, nehovorí im, že sa nestanú sirotami, pretože to je presne to, čím sa stanú. Ježiš učeníkom hovorí, že ich ako siroty neopustí. Takže na určitý čas budú a zostanú sirotami, ale táto situácia sa časom zmení.

Jedine Ježišova smrť a následné osirotenie mohlo učeníkom v plnosti vyjaviť, kto v skutočnosti bol a aký bol zmysel jeho života. Jedine skrze jeho smrť mohol ich vzťah k Ježišovi nadobudnúť hlbšie a pravdivejšie rozmery. Na miesto **závislosti** mala nastúpiť zodpovednosť, na miesto čiastočného poznania plnšie a pravdivejšie. Prítomnosť Ducha Svätého mala učeníkov naplniť silou a odvahou nieť zodpovednosť za svoj život, za svoje skutky, za misiu v Ježišovom mene.

Podobne je to aj s nami a s našimi zosnulými. Jedine naše osirotenie dokáže naplno zviditeľniť, nakoľko sme sa za našich zosnulých skrývali a nakoľko sme boli od nich závislí. Nechcem tým povedať, že je to niečo neprirodzené. Chcem iba podotknúť, že smrť milovanej osoby môže byť pre nás možnosťou rastu v slobode Ducha a to so všetkou bolesťou a náročnosťou, ktoré toto slovo obnáša. Zároveň iba smrť človeka nám umožňuje v plnosti pochopiť, kým skutočne bol, čomu veril a aký bol zmysel jeho života.

2. Súd

Druhým dôvodom Ježišovej smrti je súd, ktorý prináleží Duchu a o ktorom Ježiš hovorí: „Keď príde, poučí svet o **hriechu, o spravodlivosti a o súde**“ (J 16:8). Ježišova smrť a následný príchod Ducha mal učeníkom poodhaliť moc hriechu vo svete, rovnako ako aj spravodlivosť Božiu. Mali pochopiť, že Ježišovou smrťou Boh vyniesol nad svetom súd. Súd, ktorý v plnosti zjavuje hriech a zároveň vyhlasuje jeho odpustenie. Ježišova smrť a príchod Ducha znamenala súd nad svetom, vyjavila plnosť jeho hriechu (ktorá sa prejavila v odmietnutí Ježiša) a zároveň deklarovala Božie odpustenie, Božiu spravodlivosť.

Realita vzťahu medzi nami a našimi najbližšími je poznačená hriechom. Smrť blízkej osoby túto realitu vzťahu ešte viac zviditeľňuje. Naše **pocity viny**, rovnako ako hriešnosť zosnulých, môžu byť neznesiteľným bremenom nášho života. Uvedomenie si a prijatie Božieho odpustenia nám dáva možnosť čeliť takýmto pocitom viny. Uvedomenie si a prijatie Božej spravodlivosti nám dáva nádej vo vzkriesenie a zároveň uistenie, že naši najbližší sú v rukách Boha, ktorý je nadovšetko spravodlivý a milostivý.

3. Oslávenie a pripomínanie si

„**Duch mňa oslávi**, pretože z môjho vezme a bude zvestovať vám“ (J 16:14). Zároveň „vás Duch naučí všetkému a pripomenie vám všetko, čo som hovoril“ (J 14:26). Ďalším dôvodom Ježišovej smrti bolo, že jedine v svojej smrti mohol byť skutočne oslávený. Jedine jeho smrť v plnosti zjavila, kým v skutočnosti bol. Jedine smrť človeka nám umožňuje vnímať jeho život tak, ako sme ho nikdy predtým nevnímali. Realita každého ľudského vzťahu je limitovaná a obmedzená hriechom. Smrťou ale tieto limitácie končia a nastupuje realita vzkriesenia. Prestávame vidieť očami a sme nútení vnímať iba srdcom. Ako učeníci na ceste do Emaus, keď spoznali vzkrieseného Ježiša, skonštatovali: „Či nehorelo v nás srdce...?“ Otvorenie sa Duchu Svätému a uvedomenie si reality vzkriesenia dalo učeníkom možnosť k plňšiemu osláveniu a pripomínaniu si Ježišovho života.

Rovnako aj oslávenie a pripomínanie si našich najbližších je možné iba otvorením sa realite vzkriesenia a nádeji, že ani smrť, ani bolesť, ani žiaľ, ani utrpenie nás nemôžu odlúčiť od lásky Božej, ktorá je v Kristu Ježiši.

4. Opätovné uvidenie sa

Ježišove uistenie „prídem k vám“ a „**pretože ja žijem aj vy budete žiť**“ (J 14:18b, 19) vyvolávalo v učeníkoch zmätok. Ani po vzkriesení ho učeníci nespoznali okamžite, Ježiš im svoju identitu musel dokazovať a presvedčať ich o tom, že je to skutočne on. A preto znovuuvidenie Ježiša nebolo pre učeníkov upokojujúce, aspoň nie upokojujúce v takom slova zmysle „ako to vníma svet“. Pokoj, ktorý im priniesol Ježiš sa podstatne odlišoval od pokoja, ktorý im ponúkal svet. Tento pokoj ich nemal navrátiť do predchádzajúcej reality po boku Pána, nemal im zaistiť ilúziu bezpečia. Znovuuvidenie Pána malo pre učeníkov dvojaký zmysel: malo ich presvedčiť o realite vzkriesenia a malo ich pripraviť na ich novú úlohu.

To, že Pán bol vzkriesený malo učeníkom dodať odvahu vykročiť do plnosti života. Ježiš priniesol svetu pokoj odpustenia, ale nato, aby ho učeníci mohli svetu zvestovať, ho museli najprv sami prežiť a prijať. Opätovné uvidenie Pána pre učeníkov znamenalo uistenie o odpustení. Pán žije a zjavil sa im, aby im odpustil ich neveru, ich zapretie, ich ambivalentné postoje a nadovšetko, aby ich uistil o svojej odpúšťajúcej láske.

Pánovým vzkriesením boli učeníci zároveň **povolani k novým úlohám**. Svoju doterajšiu vieru, svoj doterajší postoj k životu, svoje doterajšie priority museli zanechať, aby mohli akceptovať novú realitu, ktorá sa pred nimi otvárala. **Museli sa vzdať starého, pozemského Ježiša, aby mohli prijať nového, vzkrieseného Krista.**

Preto ak „nedovolíme“ našim zosnulým zomrieť, neumožníme im ani, aby v nás prebývali novým spôsobom. V prípade Ježiša to najlepšie vyjadruje fráza označujúca cirkev ako telo Kristove. Kristus naďalej prebýva v svojej cirkvi, nie starou formou, akou prebýval so svojimi učeníkmi, ale novou formou, skrze Ducha Svätého. Kristus je naďalej súčasťou cirkvi, je do nej inkorporovaný rovnako ako sú naši zosnutí inkorporovaní v nás. Realita vzkriesenia neznamená tváriť sa akoby naši zosnutí žili, realita vzkriesenia znamená umožniť im prebývať v nás inou formou. A trpezlivo očakávať druhý príchod Krista a opätovné uvidenie sa v jeho kráľovstve.

5. Radosť

„Tak aj vy: teraz máte zármutok, ale zase vás uvidím, a srdce bude sa vám radovať **a nik vám nevezme vašu radosť**“ (J 16:22). Smrť sa očami Ježiša spája s opätovným uvidením sa a žiaľ sa spája s radosťou. A čo viac, ide tu o radosť, o ktorú nás nikto nemôže obráť, o radosť, ktorá je vlastná Ježišovi a ktorá činí našu radosť úplnou (J 15:11).

Radosť, o ktorej hovorí Ježiš je súčasne prítomná aj eschatologická. Pri odchode svojich najbližších veriaci mnohokrát prežívajú zmiešané pocity smútku a radosti. Smútok je v takýchto prípadoch spoločensky žiadaný a prijateľný, radosť nie. Svet nedokáže prijať radosť ako súčasť straty, pretože pre svet je smrť definitívna. Ježiš ale hovorí, že smrť nie je definitívnou bodkou za príbehom nášho života. I napriek tomu, že smrť prináša smútok, je to práve radosť, ktorá dáva nášmu smútku zmysel.

Ježiš zároveň hovorí, že naša radosť bude večná. Plnosť tejto radosti budeme môcť zakúsiť až pri druhom príchode Krista a vzkriesení tých, ktorí mu patria. V prítomnosti ale prežívame zárodok tejto eschatologickej radosti a táto radosť nás poveruje k misii – verných v tejto radosti utvrdzovať a strateným ju zvestovať. Táto radosť je Božím darom, ovocím Ducha Svätého. A navyše, skrze vieru získavame istotu a plnosť tejto radosti. Radosť, ktorá sa spája s vierou je podstatne odlišná od radosti typu „už je to za nami, už sa naši drahí netrápia, už im je na druhom svete lepšie.“ Radosť vo viere je plnosťou radosti, uistením o opätovnom uvidení sa, o zmiešaných pocitoch bolesti a netrpezlivého očakávania druhého príchodu Krista. Radosť vo viere sa spája s istotou, nielen s akousi úľavou, že už je to za nami a uvidíme, čo bude ďalej. Istota viery je tým, čo nám v hĺbke srdca dáva možnosť prežívať skutočnú radosť z Kristovho vzkriesenia.

Slovo na záver

Na čo chcú teda kapitoly z Jánovho evanjelia poukázať v súvislosti so žiaľom, ktorý prežívame dnes? V prvom rade na to, že aj učeníci prežívali rovnakú bolesť

a smútok z odlúčenia, rovnakú závislosť na fyzickej prítomnosti Ježiša, rovnakú skeptickosť definitívneho konca, rovnaké pocity viny a bezmocnosti zabrániť smrti „dobrého“ človeka ako my dnes. A zároveň, udalosti Veľkej Noci navždy zmenili ich pohľad na život, Ježišovu blízkosť a prítomnosť, na ich budúcnosť, na ich vlastnú smrť. Viera vo vzkriesenie zmenila učeníkov na nepoznatie. Z hŕstky ustráchaných ľudí sa stali apoštolí zvestujúci evanjelium do všetkých končín sveta a konajúci misiu v moci Ducha a presvedčení, že ich Pán žije. V udalostiach na Golgote smrť stratila svoju moc – toto je radostné evanjelium pre tých, ktorých smrť pripravila o ich najbližších.

Viera vo vzkrieseného Krista nám zároveň dáva potrebnú silu niesť svoj kríž a ešte potrebnejšiu istotu v novú budúcnosť. Vďaka tejto viere rámeč nášho každodenného života tvoria spomienky a nádej, čo je pravým opakom zabudnutia a beznádeje, ktorú pociťuje tento svet. Ako pozostalí sa nemôžeme vyhnúť bolesti a utrpeniu, ale s pomocou Ducha môžeme svoj život urobiť čímsi viac ako iba každodenným zápasom o prežitie. To, čo posilňovalo učeníkov bola túžba, vášň motivovaná prítomnosťou Ducha byť súčasťou Božieho plánu spasenia. Ježišova smrť definitívne porazila vládu smrti a jeho vzkriesenie vytvorilo pôdu pre rozrastanie sa Božieho kráľovstva už tu na zemi. Víťazstvo Ježiša Krista je aj v tom, že nám zaslubuje plnosť radosti a dáva nám nádej eschatologického spoločenstva s našimi zosnulými. Veríme predsa v spoločenstvo svätých....tela z mŕtvych vzkriesenie a život večný – a túto vieru nám nik nemôže zobrať.